

УДК 341.359.2

О.С. ЗАЯЦЬ,

ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права»

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Ключові слова: завдання, функції, протидія, правопорушення, фінансова сфера, напрям діяльності

У сучасних умовах соціального, економічного та політичного розвитку нашої держави проблема правопорушень у фінансовій сфері набуває особливого значення. Адже сьогодні фінансові правопорушення є дуже розповсюдженими явищами, які негативним чином впливають на фінансову сферу, завдають шкоди суспільним відносинам, що існують у такій сфері, а, отже, й шкоду всьому державному механізму. Вирішення проблемних питань у зазначеній сфері є неможливим без дослідження загальнотеоретичних аспектів, зокрема, що стосуються завдань і функцій протидії правопорушенням у фінансовій сфері.

Дослідженню окремих аспектів протидії правопорушенням у фінансовій сфері приділяли увагу такі вчені, як: В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, В.В. Копейчиков, М.П. Кучерявенко, Є. А. Лукашова, Д.В. Лученко, А.В. Малько, М.А. Матузов, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, В.Ф. Опришко та багато інших. Однак, недостатньо уваги, на нашу думку, приділялось визначенню завдань і функцій протидії правопорушенням у фінансовій сфері. Саме тому метою статті є визначити завдання та функції протидії правопорушенням у фінансовій сфері.

Слід зазначити, що в науковій літературі існує велика кількість підходів щодо визначення поняття «завдання». Так, О.Л. Гамалій, розглядаючи мету, завдання та принципи протидії правопорушенням вчиненими іноземцями в Україні, зазначає, що завдання – це «наперед визначений, запланований обсяг роботи, справа (настанова), розпорядження ви-

конати певне доручення [1, с.183]. К.І. Козлов та Ю.П. Сурмін визначають завдання управлінське як проблему чи питання, що потребує прийняття управлінського рішення і є кількісним або якісним визначенням результату управлінської діяльності, який досягається в межах встановленого терміну. Завдання – це нормативно визначена серія робіт або частина роботи, яка має бути виконана заздалегідь встановленим способом у заздалегідь обумовлені строки [2, с.238]. А.С. Большаков, зазначає, що коли мова йде про вирішення управлінського завдання, то мається на увазі розв'язання проблемної ситуації [3].

За відсутності комплексного нормативно-правового акту, який би визначав організаційно-правові засади протидії правопорушенням у фінансовій сфері, можна скласти лише приблизне уявлення про коло завдань, які мають виконуватися під час її здійснення на шляху до вищезгаданої мети. При цьому доречним буде поглянути на коло завдань, закріплених у деяких нормативно-правових актах, що визначають організаційно-правові засади контролю та боротьби зі злочинністю. Так, у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 року встановлено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу з урахуванням вимог законодавства, нормативно-правових актів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, та інших суб'єктів державного фінансового моніторингу встановлює правила, розробляє програми проведення фінансового моніторингу та призначає працівника, відповідального за його проведення, крім спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які провадять свою діяльність одноособово або без утворення юридичної особи [4]. У цьому

ж Законі, у статті 18, закріплено, що завданнями спеціально уповноваженого органу є: збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформація, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму; забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; налагодження співпраці, взаємодії та інформаційного обміну з державними органами, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями в зазначеній сфері; забезпечення представництва України в установленому порядку в міжнародних організаціях з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [4].

Відповідно до закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р. № 2939–XII, головними завданнями органу державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які

отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі – підконтрольні установи), за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні [5].

У статі 26 Бюджетного кодексу України записано, що контроль за дотриманням бюджетного законодавства спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до цього Кодексу та іншого законодавства, а також забезпечує: 1) оцінку управління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту); 2) правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності; 3) досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень; 4) проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів; 5) запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності; 6) обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету [6].

Також як завдання, з нашої точки зору, можна розглядати окреслені у Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року шляхи вирішення проблем організації профілактики правопорушень зокрема – це: удо-

скопалення нормативно-правової бази з питань правоохоронної діяльності та профілактики правопорушень; підвищення вимог до осіб, відповідальних за роботу із зверненнями громадян, забезпечення принципового реагування на факти порушення прав і свобод людини; визначення критеріїв оцінки роботи правоохоронних органів з профілактики правопорушень; активізації участі громадськості в забезпеченні правопорядку в державі; реформування правоохоронних органів з метою підвищення ефективності їх діяльності щодо захисту прав і свобод людини, забезпечення результативної боротьби із злочинністю та профілактики правопорушень; забезпечення розвитку міжнародного співробітництва у сфері профілактики правопорушень з використанням міжнародного досвіду; провадження просвітницької діяльності, спрямованої на формування негативного ставлення до протиправних діянь; ужиття заходів, спрямованих на підвищення рівня моральності в суспільстві, правової культури громадян, утвердження здорового способу життя, запобігання проявам екстремізму, расової та релігійної нетерпимості; недопущення поширення в суспільстві негативних явищ і процесів, пов'язаних із злочинністю [7].

У Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю закріплено, що задля її реалізації необхідно вирішити такі питання: виявлення та аналіз проявів організованої злочинності, з'ясування причин та умов, що сприяють її поширенню в Україні; удосконалення правових механізмів та організаційних засад протидії організованій злочинності; визначення шляхів і способів захисту прав та свобод людини і громадянина, інтересів юридичних осіб від дій організованих злочинних угруповань; підвищення рівня інформованості суспільства про небезпеку та масштаби організованої злочинності; удосконалення існуючих та розроблення нових методів боротьби з організованою злочинністю з метою недопущення подальшої консолідації організованих злочинних угруповань, даль-

шого зменшення їх впливу на суспільство на національному та регіональному рівнях; продовження міжнародного співробітництва вітчизняних правоохоронних органів із відповідними органами іноземних держав; ініціювання вдосконалення міжнародно-правових актів та гармонізація національного законодавства з питань боротьби з організованою злочинністю із законодавством Європейського Союзу [8].

На підставі вище викладеного, вважаємо, що до основних завдань протидії правопорушенням у фінансовій сфері слід віднести такі:

- постійне здійснення моніторингу та контролю у сфері фінансових та тісно пов'язаних із ними відносин на предмет дотримання їх суб'єктами норм діючого законодавства, встановлених правил і стандартів;

- запобігання, виявлення та припинення протиправних дій, що порушують встановлену фінансову дисципліну, призводять до розкрадання бюджетних коштів та легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом;

- розгляд справ про правопорушення та притягнення винних у їх вчиненні осіб до юридичної відповідальності;

- усунення шкідливих наслідків, завданих протиправними діями, відновлення порушених прав та відшкодування збитків, завданих в результаті їх скоєння;

- виявлення та усунення умов, обставин та факторів, що спричинили та (або) сприяли вчиненню правопорушення у фінансовій сфері, чи можуть так чи інакше посприяти його вчиненню у майбутньому;

- підвищення рівня правової культури суб'єктів фінансових та тісно пов'язаних із ними відносин;

- постійне вдосконалення існуючих вироблення нових засобів і заходів протидії правопорушенням у фінансовій сфері;

- накопичення та аналіз національного й міжнародного досвіду з питань протидії правопорушенням у фінансовій сфері.

Коли йдеться про якусь суспільно значущу діяльність, особливо про таку, яка стосується благополуччя всього суспільства, поряд із її

завданнями та функціями особливого значення набувають функції. Термін «функція» у буквальному перекладі із латинської означає виконання, звершення (від «function») [9, с.630]. У галузі державного управління та сфері права функції, як правила, розуміють як напрямки (шляхи) у яких здійснюється ті чи інші заходи, реалізуються процеси, відносини. Так, В.М. Князев пише, що функції влади – це основні напрями діяльності влади, які є похідними від її сутності і мають їй відповідати [2, с.743]. А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко пишуть, що функції державного управління – це специфічні за предметом, змістом і засобом забезпечення цілісні управляючі впливи держави. Управлінські функції органів державної влади – це юридично виражені управляючі впливи окремих органів державної влади, які вони мають право і зобов'язані здійснювати щодо певних об'єктів управління або компонентів певних структур. Обсяг управлінської функції зумовлений місцем державного органу в структурі управляючої системи й окреслює його межі в управлінні суспільними процесами [10, с.86–87].

На думку С.Г. Серьогіної, функції органів публічної влади – це об'єктивно обумовлені основні напрями їх діяльності, що забезпечують поділ праці всередині державного механізму і характеризуються певною стабільністю, в яких відображаються завдання і соціальне призначення органів публічної влади [11]. Коли йдеться про функції права чи правового регулювання, то маються на увазі напрями або види впливу права на відносини суспільні. В них виражається роль і призначення права в суспільстві й державі, його соціальна цінність та найважливіші риси [12].

На підставі зазначеного можна зробити висновок, що функції протидії правопорушенням у фінансовій сфері – це ті ключові напрями за якими зазначена протидія реалізується, і в яких розкривається її суспільне призначення. На наше переконання, до основних функцій протидії правопорушенням у фінансовій сфері слід віднести такі:

– правоохоронну функцію. О.Ф. Скакун визначила правоохоронну функцію як напрям діяльності щодо діяльності забезпечення охорони конституційного ладу, прав і свобод громадян, законності і правопорядку, довкілля, встановлення й регулювання правом усіх суспільних відносин [13, с.48]. Отже, змістом правоохоронної функції протидії правопорушенням фінансовій сфері є захист від різного роду посягань прав, свобод і законних інтересів суб'єктів фінансових і тісно пов'язаних із ними відносин, а також встановлених у фінансовій сфері матеріальним та процедурно-процесуальним законодавством правил поведінки;

– функцію контролю. Сутністю даного напрямку реалізації досліджуваної протидії полягає у постійному спостереженні за протіканням процесів та відносин у фінансовій сфері, за поведінкою суб'єктів у ній, на предмет дотримання ними вимог діючого законодавства, а також задля виявленні та усунення інших недоліків та прогалин у фінансовій системі держави;

– функцію притягнення до юридичної відповідальності, основний зміст якої полягає у розгляді (вирішенні) справ про правопорушення у фінансовій сфері і застосовуванні за результатами цього розгляду, до винних у їх скоєнні осіб, відповідних стягнень, у порядку та межах, визначених законодавством;

– функцію правовідновлення, яка передбачає повернення порушених прав і законних інтересів до того вигляду (стану), який існував до моменту їх порушення. О.Ф. Скакун вважає, що дана функція спрямована на відновлення незаконно порушених прав, примусове виконання невиконаних обов'язків [13, с.435]. Також з цього приводу варто погодитися із О.В. Зайчуком, що правовідновлююча функція протистоїть формальному покаранню винного та спрямована на забезпечення порушеного інтересу і поновлення порушених протиправною поведінкою суспільних відносин [14, с.512];

– компенсаційна функція – передбачає відшкодування збитків завданих правопорушенням;

– профілактична функція, яка орієнтована на запобігання вчиненню правопорушень, шляхом виявлення та усунення (ліквідації) умов і факторів, що сприяють скоєнню протиправних дій;

– інтегративна функція протидії фінансовим правопорушенням виявляється у тому, що по-перше, до її здійснення так чи інакше залучається широке коло суб'єктів, які при цьому вступають у відповідну взаємодію, а по-друге, організація та реалізація зазначеної протидії передбачає поєднання широкого кола засобів та заходів різного характеру.

Резюмуючи, можна констатувати, що завдання та функції є невід'ємними та дуже важливими елементами адміністративно-правового механізму протидії правопорушенням у фінансовій сфері. Їх надзвичайне значення пояснюється тим, що саме вони концентрують у собі та відображають суспільну місію цього механізму, його соціальне призначення, а також вказують у яких напрямках він працює (рухається), та вирішення яких питань (проблем) при цьому є для нього пріоритетним. Зауважимо, що приведений нами перелік завдань та функцій протидії правопорушенням у фінансовій сфері не претендує на виключність і цілком може бути доповнений іншими завданнями та функціями, втім саме викладені, на нашу думку, найбільш яскраво характеризують функціонально-цільову складову зазначеної протидії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гамалій О. Л. Мета, завдання та принципи протидії правопорушенням, вчиненими іноземцями в Україні // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2012. № 4. С. 183–188. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_30.pdf.

2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

3. Сидоренко О. В. Маркетингове забезпечення підтримки і прийняття управлінських рішень // Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид. 2014. № 1. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvn-a-ekonomika&s=ua&z=2693>.

4. Про затвердження Порядку взаємодії органів Міністерства доходів і зборів України та органів Державної казначейської служби України в процесі виконання державного та місцевих бюджетів за доходами та іншими надходженнями : Наказ Міндоходів України та Мінфіну України від 04.12.2013 № 760/1031. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2193-13>.

5. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939–XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 13. Ст. 110.

6. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456–VI // Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. Ст. 572.

7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 № 1209-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

8. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю : Указ Президента України від 21.10.2011 № 1000/2011. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011>.

9. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ: Наук. думка, 2000. 680 с.

10. Державне управління : навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко ; за ред. А. Ф. Мельник. Київ : Знання-Прес, 2003. 343 с. (Вища освіта XXI століття).

11. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підруч. для студентів вищих навч. закл. / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

12. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та

- ін. Київ : Укр. енцикл., 1998– . Т. 5 : П-С. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2003. 736 с.
13. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. 2-ге вид. / пер. з рос. Харків : Консум, 2005. 656 с.
- Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006.

Заяць О. С. Завдання та функції протидії правопорушенням у фінансовій сфері // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 3. С. 53–58. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_11.pdf

Досліджено теоретичні підходи щодо тлумачення таких понять, як: «завдання» та «функції». Виокремлено основні завдання та функції протидії правопорушенням у фінансовій сфері. Наголошено, що саме завдання та функції концентрують у собі та відображають суспільну місію цього механізму, його соціальне призначення, а також вказують, у яких напрямках він працює (рухається), та вирішення яких питань (проблем) при цьому є для нього пріоритетним.

Заяц О.С. Задачи и функции противодействия правонарушениям в финансовой сфере

Исследованы теоретические подходы относительно толкования таких понятий, как «задача» и «функции». Выделены основные задачи и функции противодействия правонарушениям в финансовой сфере. Отмечено, что именно задачи и функции концентрируют в себе и отражают общественную миссию этого механизма, его социальное назначение, а также указывают, в каких направлениях он работает (движется), и решение каких вопросов (проблем) при этом является для него приоритетным.

Zayats O.S. Tasks and Functions of Combating Offenses in the Financial Sector

The theoretical approaches to the interpretation of such notions as «tasks» and «function» was made. It was singled out key objectives and functions of combating offenses in the financial sector. Emphasized that the task and functions concentrated in a social mission and reflect the mechanism, its social purpose and indicate in which areas it operates (moves), and resolving issues (problems) in this case is his priority.

Форум права